

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра Філософії та культурології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Соціальна робота в територіальній громаді

(назва навчальної дисципліни)

(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Соціальне забезпечення

(назва програми)

Спеціальність 232 соціальне забезпечення

(вказати: код, назва)

Галузь знань 32 соціальна робота

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти бакалаврський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

к.і.н., доцент Гнатчук О.С.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

[http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3719\]\[caf_pers_id\]=717&commands\[3719\]=item](http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3719][caf_pers_id]=717&commands[3719]=item)

Контактний тел. 0372584703

E-mail: o.gnatchuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5574>

Консультації

Очні консультації: вівторок та середа з 14 до 15

Онлайн-консультації: вівторок - середа з 14-15

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Передача повноважень і бюджетів з центру «на місця», розвиток соціальних ініціатив ОТГ є складовою реформи децентралізації влади. Вирішення значної частки соціальних питань, зокрема питання соціального захисту населення, згідно чинного законодавства, покладено на ОТГ. Це є особливо актуальним сьогодні, адже кількість осіб, які перебувають в складних життєвих обставинах (СЖО) і потребують допомоги в Україні щорічно збільшується.

2. Мета навчальної дисципліни «Соціальна робота в територіальній громаді»

Реалізація численних соціальних проєктів та громадських ініціатив на локальному рівні є свідченням того, що одним із головних напрямів соціальної діяльності стає соціальна робота у громаді – один із трьох основних методів соціальної діяльності, крім індивідуальної та групової. Робота у громаді – це діяльність спільноти заради визначення і вирішення своїх проблем, покращення рівня свого життя. Для такої діяльності нам необхідні висококваліфіковані кадри, які б володіли необхідними вміннями і технологіями активізації і організації громади.

3. Пререквізити. Здобувач вищої освіти має вивчити до початку або разом із цією дисципліною курси, що підвищують ефективність засвоєння курсу: «Соціологія», «Філософія», «Соціологія громадської думки», «Соціальна робота: історія, теорія, практика», «Методика соціально-виховної роботи», «Історія України», «Управління соціальною сферою», «Актуальні питання соціальної роботи», «Соціальна політика в Україні».

4. Результати навчання

Завданнями даної навчальної дисципліни є:

знати:

- сучасні підходи до трактування поняття «громада»;
- зарубіжний досвід соціальної роботи в громаді;
- правові засади соціальної роботи в громаді;
- концепції та моделі соціальної роботи в громаді;
- особливості її ресурсного забезпечення;
- організацію соціальної взаємодії в громаді;

та оволодіють **уміннями**:

- складати карту громади;
- добирати інструментарій для визначення проблемно-потребового поля членів громади;
- організовувати ініціативні групи в громаді;
- визначати необхідні соціальні послуги для членів громади;
- розробляти соціальні проєкти та здійснювати їх моніторинг та оцінку;
- використовувати різні форми партнерства у межах громади.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.
-------------------------------------	--

	ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 13. Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК 14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК 15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. ЗК 16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. ФК 2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення. ФК 3. Здатність консультувати з питань соціального забезпечення різним групам населення, що опинилися у складних життєвих обставинах. ФК 4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення. ФК 11. Здатність оцінювання якості соціальних послуг. ФК 12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні. ФК 14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері. ФК 15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності.
Програмні результати навчання	ПРН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення. ПРН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження. ПРН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення. ПРН 8. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення. ПРН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців. ПРН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення. ПРН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення. ПРН 12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

	ПРН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення. ПРН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення. ПРН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки. ПРН 16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення ПРН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.
--	--

5. Опис навчальної дисципліни

Опис змістових модулів

Змістовий модуль І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Громада як осередок соціальної роботи. Предмет курсу: соціальна робота в громаді. Роль соціального працівника у роботі з громадою. Поняття громади: полісемія у визначенні сутності та характеристики громади. Соціологічний та політико-правовий підходи до розуміння громади: громада як спільнота чи соціальна система (соціологічний підхід); громада як суб'єкт місцевого самоврядування (політико-правовий підхід). Розуміння терміну «громада» у вітчизняній історії. Структура та функції громади. Види громад. Конституційні основи місцевого самоуправління. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні в цілому та Чернівецькій області зокрема. Добровільне об'єднання територіальних громад. Органи місцевого самоврядування та органи самоорганізації населення. Інститут ефективного самоврядування. Муніципальне право. Закон України про громадські об'єднання. Політико-правове регулювання роботи в громаді за кордоном. Українське законодавство про місцеве самоврядування й територіальну громаду. Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на сучасному етапі. Громадянське суспільство як фактор забезпечення життєдіяльності соціальної сфери. Ресурсне забезпечення та роль партнерства в організації соціальної роботи на рівні громади. Характеристика різновидів ресурсів соціальної роботи в громаді. Варіанти міжсекторної взаємодії. Етапи налагодження дієвого партнерства.

Змістовий модуль 2. МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Форми соціальної роботи з населенням в громадах. Типи соціальних служб у громаді: громадські центри, сімейні центри, інформаційно-консультативні пункти, кризові центри для різних категорій клієнтів, клуби за місцем проживання, культурно-дозвіллеві центри. Напрями роботи зазначених видів соціальних інститутів у громаді. Характеристика інноваційних інституцій та форм соціальної роботи у громаді в окремих європейських країнах. Врахування гендерних особливостей у соціальній роботі з населенням в громаді. Моделі діяльності соціальних працівників у громаді. Практична робота в громаді: класифікація Д. Ротмана. Три моделі практичної діяльності соціального працівника в громаді: модель місцевого розвитку; модель соціального планування; модель соціальної дії. Стратегії і тактики діяльності соціальних працівників у громаді. Розробка та впровадження соціальних проектів на локальному рівні. Поняття соціального проекту. Типологія проектів: класифікаційні ознаки, приклади. Соціальні проекти, які реалізуються в Чернівецькій області. Громадські ради як механізм участі у формуванні владних рішень. Поняття громадського контролю. Засади та

принципи роботи громадських рад. Соціальна робота з цільовою аудиторією в умовах територіальної громади. Ведення справи клієнта (кейс-менеджмент). Характеристика функцій соціального працівника. Врахування гендерних особливостей у соціальній роботі з цільовою аудиторією в умовах територіальної громади.

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни Соціальна робота в територіальній громаді

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4-й	8	3	90	15	-	15	-	60	-	іспит
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ													
Тема 1.1. Громада як осередок соціальної роботи.	9	2	2			5								
Тема 1.2. Правові основи соціальної роботи в громаді.	9	2	2			5								
Тема 1.3. Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді.	9	2	2			5								
Тема 1.4. Громадянське суспільство як фактор забезпечення життєдіяльності соціальної сфери.	9	2	2			5								

Тема 1.5. Ресурсне забезпечення та роль партнерства в організації соціальної роботи на рівні громади	7	1	1			5						
Разом за ЗМ1	43	9	9			25						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ											
Тема 2.1. Форми соціальної роботи з населенням в громадах	7	1	1			5						
Тема 2.2. Моделі діяльності соціальних працівників у громаді	7	1	1			5						
Тема 2.3. Стратегії і тактики діяльності соціальних працівників у громаді	7	1	1			5						
Тема 2.4. Розробка та впровадження соціальних проектів на локальному рівні	12	1	1			10						
Тема 2.5. Громадські ради як механізм участі у формуванні владних рішень	7	1	1			5						
Тема 2.6. Соціальна робота з цільовою аудиторією в умовах територіальної громади.	7	1	1			5						
Разом за ЗМ 2	47	6	6			35						
Усього годин	90	15	15			60						

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи.

№ з/п	Назва теми
1.	Громада як осередок соціальної роботи .
2.	Правові основи соціальної роботи в громаді

3.	Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді
4.	Громадянське суспільство як фактор
5.	забезпечення життєдіяльності соціальної сфери
6.	Ресурсне забезпечення та роль партнерства в організації соціальної роботи на рівні громади.
7.	Форми соціальної роботи з населенням в громадах
8.	Моделі діяльності соціальних працівників у громаді
9.	Стратегії і тактики діяльності соціальних працівників у громаді
10.	Розробка та впровадження соціальних проектів на локальному рівні
11.	Громадські ради як механізм участі у формуванні владних рішень
12.	Соціальна робота з цільовою аудиторією в умовах територіальної громади.
13.	Українське законодавство про територіальну громаду та місцеве самоврядування.
14.	Форми залучення населення до участі у вирішенні проблем громади (загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, місцевий референдум).
15.	Характеристика соціальних послуг, які можуть надаватися спеціалістами соціальної сфери та неурядовими організаціями на рівні територіальної громади.
16.	Характеристика соціальних послуг, які можуть надаватися спеціалістами соціальної сфери та неурядовими організаціями на рівні територіальних громад Чернівецької області.
17.	Характеристика різновидів ресурсів соціальної роботи в громаді.
18.	Механізми функціонування взаємодії між державними, громадськими організаціями та бізнесовими структурами у громаді.
19.	Варіанти міжсекторної взаємодії. Етапи налагодження дієвого партнерства.
20.	Практична робота в громаді: класифікація Д. Ротмана.
21.	Сучасні класифікації моделей соціальної роботи у громаді.
22.	Організація територіальної та віртуальної громад.
23.	Організація догляду в громаді.
24.	Організація громад за інтересами та етнічних громад.
25.	Завдання та навички соціальних працівників у громаді.
26.	Соціальна робота в громадах в країнах Заходу.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Для досягнення освітньої мети та прогнозованих програмних результатів використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології.

Методи навчання:

МО2 – тестові завдання, індивідуальні завдання.

МО3 – публічний захист результатів аналізу.

МО4 – есе, аналіз статей.

МО5 – презентації результатів виконання завдань.

МО7 – підсумковий контроль – екзамен.

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань (робота в групі методом мозкового штурму).

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Загальна (максимальна) кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких **60** балів здобувач набирає при поточних видах контролю і **40** балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання визначеним у робочій програмі навчальної дисципліни.

Форми та методи оцінювання

- усне і письмове опитування;
- виконання письмових робіт (есе, реферат);
- стандартизовані тести;
- тестування на платформі Moodle;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- контрольні роботи;
- підсумкове оцінювання: залік або іспит.

«А» ставиться у разі, якщо студент:	постійно готувався до занять згідно з програмою дисципліни; • глибоко та всебічно розкривав зміст питань, використовуючи додаткову літературу; • показав уміння формулювати висновки, узагальнювати та аналізувати навчальний матеріал; • продемонстрував уміння формулювати власну точку зору та аргументовано доводити її; • переконливо та логічно викладав матеріал, проявляв творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; належним чином виконував завдання для самостійної роботи; допускав при усних відповідях та тестуванні окремі незначні неточності; добре виконав завдання модульного контролю.
«В» ставиться у разі, якщо студент:	• розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, використовуючи додаткову літературу; робив узагальнення та висновки з окремих питань; виконував завдання для самостійної роботи; • при усних відповідях не завжди повно й аргументовано викладав матеріал, а при тестуванні мали місце окремі неточності; • не проявив творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; добре виконав завдання модульного контролю.

«С» ставиться у разі, якщо студент:	• розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, але недостатньо й не завжди використовував додаткову літературу; формулював висновки з окремих питань практичних занять; • не проявляв належної активності на практичних і семінарських заняттях; • брав участь у виконанні індивідуального науково-дослідницького завдання, але продемонстрував недостатній рівень наукової культури; виконав завдання модульного контролю, але допускав окремі неточності при усних відповідях, тестуванні.
«D» ставиться у разі, якщо студент:	відповідав на окремі питання, які обговорювалися; формулював висновки з окремих питань; • при підготовці до практичних занять майже або й зовсім не використовував додаткову літературу; не проявляв активності на практичних заняттях; частково виконав завдання для самостійної роботи; • не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; • при виконанні завдань модульного контролю допустив багато неточностей або декілька грубих помилок.
«E» ставиться у разі, якщо студент:	відповідав на окремі питання, які обговорювалися; • допускав численні неточності при усних відповідях, демонструючи лише репродуктивний рівень засвоєння навчального матеріалу без його осмислення; • не вмів сформулювати свою позицію, проаналізувати або порівняти різні точки зору на проблему; • недостатньо використовував основну літературу й майже бо зовсім не використовував додаткову; • не проявляв активності на практичних заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; виконав окремі завдання для самостійної роботи; • не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; • погано виконав завдання модульного контролю, з численними помилками та неточностями.
«F_x» ставиться у разі, якщо студент:	поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях; поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою; частково виконав завдання для самостійної роботи; не проявляв активності на практичних заняттях; допускав принципові помилки під час виконання завдань; не виконав завдання модульного контролю.
«F» ставиться у разі, якщо студент:	поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; • допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях, тестуванні; не ознайомився з рекомендованою літературою; не виконав завдання для самостійної роботи; не виконав індивідуальне науково-дослідницьке завдання; не проявляв активності на практичних заняттях; • на підсумковому занятті не вміє відтворити зміст окремих питань, передбачених програмою дисципліни; не виконав завдання модульного контролю.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Поточне оцінювання (аудиторна та робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						всього	40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	60	40	100

7. Рекомендована література

7.1 Основна:

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді : теоретико-методичні основи : монографія. К. : Наук. світ, 2006. 408 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. для ВНЗ К. : Центр навч. літ., 2005. 176 с.
3. Безпалько О.В., Авельцева Т.П., Мацевка Н.І. Технології активізації громади. Метод.посіб./ За ред. О.В. Безпалько. К.: Наук.світ, 2006. 95с.
4. Бориславська О. Місцеве самоврядування як форма децентралізації та гарантія демократичного політичного режиму. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2011. Випуск 52.
5. Вакуленко О. В., Комарова Н. М., Романова Н. Ф., Семигіна Т. В. Методичні рекомендації щодо залучення місцевих громад до вирішення проблем дітей, сімей та молоді, які опинилися у складних життєвих обставинах. Доступний з: <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4129/Sem>
6. Винников О. Ю. Неприбуткові організації: ресурси та оподаткування. К. : Центр інновацій та розвитку, 2002. 176 с.
7. Концепція реформування системи соціальних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 178-р Доступний з: <http://www.mlsp.gov.ua>
8. Короткий огляд реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Доступний з: <http://www.csi.org.ua/?p=5879>
9. Місцеве самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку : наук. доп. редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2014. 128 с.
10. Посібник з розвитку громад: Практичний poradник для небайдужих / Кол.авт.: Л.О.Єльчева, І.М.Ібрагімова та ін. К., 2007. 458 с.
11. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР Доступний з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
12. Про соціальні послуги. Закон України від 19. 06. 2003 № 966-IV Доступний з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
13. Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. «Громада» чи «спільнота» (інтерпретації феномену громади сучасними науковцями) Нова парадигма : журнал наукових праць / голов. ред. В. П. Бех ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». Вип. 123. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 6 с.
14. Сімейно орієнтована соціальна робота: практичні аспекти. Конспект лекцій / За заг. редакцією В. О. Кузьмінського, С. С. Лукашкова. К.: Молодь, 2010. 128 с.
15. Технології соціальної роботи за місцем проживання : навч. Посібник / укладачі Іващенко К. В., Коцур І. В. 2-ге вид., оновл. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. 114 с.

7.2 Додаткова:

1. Баймуратов М. Правовий статус територіальної громади в Україні: теоретичні та практичні проблеми. Муніципальний рух: новий етап розвитку : матеріали VII Всеукр. муніцип. Слукань «Муніципальний рух в Україні – 10 років розвитку» (6 – 8 вересня 2001 р., Бердянськ). К. : Логос, 2002. С. 386–371.
2. Батанов О. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : ВД “Ін Юре”, 2003. 512с.
3. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.
4. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні. Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. 1992. № 3. С. 8.
5. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис. Т. 1.; відп. За вип. С. И. Білокінь. Київ : Оберіг, 1991. 450 с.
6. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи в Україні. Тернопіль : ТАНГ, 2001. 68 с.
9. Гурська Л. І. Православні братства в Україні як чинник формування національної самосвідомості (кінець XVI – перша половина XVII ст.) : дис.канд. філос. наук : 09.00.11. К., 2000. 189 с.
10. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи / за ред. В. М. Бесчастного. Донецьк : Донецький юрид. ін-т Донецького національного ун-ту, 2005. 37 с.
11. Мороз О. Ю. Територіальна громада: сутність становлення та сучасні українські реалії Демократ. врядування: електрон. наук. фах. видання. 2008. Вип. 2. Доступний з: www.nbuv.gov.ua
13. Побірченко Н. С. Педагогічна і просвітницька діяльність українських Громад у другій половині XIX – на початку XX століття : у двох книгах. – Книга II : Громади Наддніпрянської України. К. : Науковий світ, 2000. – 185 с.
14. Посібник з розвитку громад : практичний poradник для небайдужих кол. авт. : Л. О. Єльчева, І. М. Ібрагімова та ін. К., 2007. 458 с.
15. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 №280/97-ВР Доступний з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr>
16. Землянська Н., Семигіна Т. Зміст соціальної роботи з трудовими мігрантами з огляду на специфіку мобільності робочої сили // Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: м-ли Всеукр.наук.-практ. конф. (Умань, 11 жовтня 2019 р.). Умань : ВІЗАВІ, 2019. С. 50-53.
17. Каркач А.В., Семигіна Т.В. Подолання цифрової нерівності як виклик для сучасної соціальної роботи з літніми людьми // Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society (1st ed.). Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2019. P. 96-105.
18. Карпенко О.Г. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2015, 408 с.
19. Ковальчук Т.М., Теслюк В. І. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник. Київ: Ліра - К., 2018. 360 с.
20. Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі // Young Scientist. 2017. № 12 (52). С.81-86.
21. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
22. Семигіна Т. Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку// Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. М-ли міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.) [За заг. ред. Семигіної Т.В.]. Київ: АПСВТ, 2017. С. 138-141.
23. Семигіна Т. В. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції // Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : м-ли IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 березня 2018 року, Київ) / За ред. Ю.М. Швалба. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 90-94.

24. Семигіна Т. В. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 4. С. 65-75. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_4_2019-65-75.pdf. 10.
25. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

8. Інформаційні ресурси

www.useps.org – офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова

www.socis.kiev.ua – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).

www.sociology.kharkov.ua – SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

<http://www.nir.ru/socio/scipubl/socjour.htm> – официальный сайт журнала “Социологический журнал” – можна ознакожитися не тільки з оглявом. Содержит большое количество электронных версий статей по различным направлениям социологии.

<http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури

<http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури

www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м.Київ).

www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)

www.sociology.kharkov.ua (Домашня сторінка харківських соціологів)

www.i-soc.com.ua (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)

9. Політика курсу і очікування

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає акцент на розумінні підходів і принципів, ніж запам'ятовування визначень. Кожен студент повинен ознайомитися і слідувати Положенню про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зокрема, для успішного засвоєння програмного матеріалу студент зобов'язаний: – не запізнюватися на заняття; – не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку; – самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття; – конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях; – брати активну участь у навчальному процесі; – своєчасно і акуратно виконувати завдання для самостійної роботи; – відключити мобільний телефон під час занять; – бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів; – участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи, підсумковий контроль); – будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та Положенням про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Результатом невиконання та / або недотримання правил може бути оцінка «незадовільно»